

f.19.1

MARGRETHE HALD:

NOGLE BEMÆRKNINGER OM DE
DANSKE MOSEFUND

SVAR TIL DR. BIRKET-SMITH

SÆRTRYK AF AARBØGER FOR NORDISK
OLDKYNDIGHED OG HISTORIE. 1959

MARGRETHE HALD:

NOGLE BEMÆRKNINGER OM DE DANSKE MOSEFUND

ET SVAR OG EN KOMMENTAR

Som de interessanteste og mest værdifulde Vævninger, de danske Mosefund har skænket os, regner jeg »de rundvævede Tøjer«, blandt hvilke eet bestemt Stykke, den saakaldte Huldremosekjole, indtager en central Plads. Dens Bevaringstilstand er god, og vi faar Oplysning om specielle konstruktive Træk, der ikke tidligere er truffet i dansk Textilmateriale[1]. Ogsaa dens Form er ejendommelig. Tøjet har nemlig kun to fri Kanter, idet Tværgrænserne er forenede, og man kan saaledes sige, at det nærmest minder om en Sæk eller en Cylinder, aaben for begge Ender. Samlingen er fin, ja næsten umærkelig, og spores kun som en svag Afvigelse i Texturen gennem en Linie efter »Cylindren«s Højderetning. Undersøger man denne Linie nøjere, finder man, at Kædetraadene her mødes i modsat stillede Løkker, som holdes sammen af en gennemløbende Traad. Konstruktionen minder i Virkeligheden om en »Laas«, der holder hele Anlægget lukket. Trækkes Traaden ud af Kædeomdrejningerne, aabnes Produktet og kan bredes ud i Plan; det faar da fire fri, men intakte Rande. Intet Indgreb, hverken af Kniv eller Saks, har været nødvendigt for at frigøre det fra Redskabet, Fig. 1.

Det kunde ikke undgaas, at jeg ved Forarbejdet til min Bog »Olddanske Tekstiler« blev stærkt fængslet af dette specielle Kulturelement; først naturligvis paa Grund af dets Egenart, men dernæst ogsaa, fordi det syntes at forekomme relativt sjældent og mærkelig spredt, men de Forskere, som har iagttaget det, ofrer det dog i Reglen en betydelig Interesse. Jeg omtalte følgelig i min Bog en Del Exempler paa fremmede Forekomster i Forbindelse med det danske Stof, derunder ogsaa nord- og syd-amerikanske, men uden dog at pretendere, at det skulde være nogen udtømmende Behandling[2]. Imidlertid har Dr. K. Birket-Smith[3] rettet en Kritik mod min Opfattelse af det sydamerikanske Materiale, hvorfor jeg vender tilbage til Sagen, og det kan være praktisk straks i Korthed at resumere, hvad jeg benyttede

1. Margrethe Hald: Olddanske Tekstiler, Nordiske Fortidsminder, København 1950. S. 49, S. 160 ff. Fig. 172 og 427. Og M. Hald: Olddanske Tekstiler, Fund fra Aarene 1947-1955, Aarb. f. Nord. Oldk. og Hist. 1955. Fig. 30-34.

2. Olddanske Tekstiler 1950. S. 211 ff, 397 ff.

3. K. Birket-Smith: Etnografiske Bemærkninger til Margrethe Hald: »Olddanske Tekstiler«, Aarb. f. Nord. Oldk. og Hist., Kbhvn. 1950, S. 299.

Moseligfundene henføres for Flertallets Vedkommende til et Tidsafsnit begyndende ved Bronzealderens Ophør og rækkende op i Romersk Jernalder. Se Olddanske Tekstiler, 1950, Kap.V - Olddanske Tekstiler, 1955, S. 41 ff.

af Sammenligningsmateriale fra den nye Verden ved Udarbejdelsen af »Olddanske Tekstiler«.

Baade i Nord- og Sydamerika forekommer vort Kædelægningsprincip, og det er bl. a. blevet gjort til Genstand for Behandling af to saa ansete og kendte Forskere som Erland Nordenskiöld og R. L. Olson. Jeg begynder med Nordenskiölds Materiale som det først publicerede, idet Afhandlingen: *The Changes in the Material*

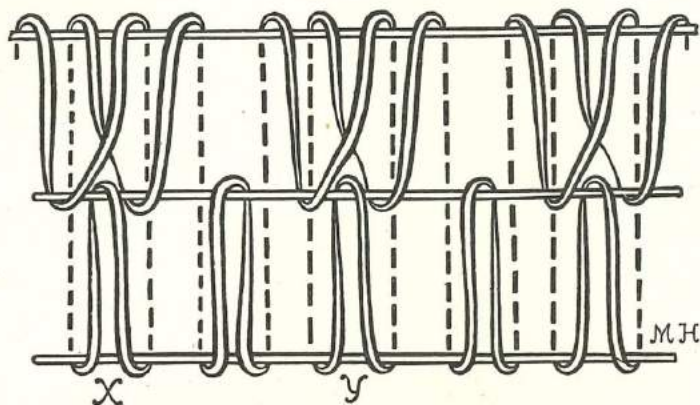

Fig. 1. Kædestilling i Rundvævning fra Huldremose.
Warping of tubular-woven fabric from Huldremose.

Culture of two Indian Tribes under the Influence of new Surroundings«, som udkom i 1920, for mig i sin Tid var Hovedkildeskiftet[4].

Af S. 174 ff. deri fremgaar, at E. Nordenskiöld i Sydamerika har truffet paa Rundvævninger af to Slags, baade den, vi allerede har set paa her i Forbindelse med Huldremosekjolen, og som vi kalder for Type A eller »Løkkemetoden«, og en anden, som er karakteristisk ved ensrettet Traadføring og kan kaldes for Type B eller for »Spiralmetoden«, idet Traaden beskriver en Linie, der kan minde om Spiralens, Fig. 2, II og III.

Endvidere giver Nordenskiöld ved et Kort (map 15, her Fig. 3) en Redegørelse for Beliggenheden af Lokaliteterne for de Forekomster af de to forskellige Rundvævningsmetoder, som var ham bekendt i 1920, men det bliver dem, der er mærket med runde Pletter omgivet af en Ring, som vi kommer til at beskæftige os med, fordi det er dem, der betegner Hjemstederne for Type A[5]. Vi vil nu mærke os disse:

36. Ijca. Sierra Nevada de Santa Marta, Nordøst Columbia (Etnografiska Museet, Gøteborg, 16. 3. 767) [6]. Fig. 4.
62. Chacobo. Nær Lago Rojo Aguado, Mojos, Øst Bolivia (Riks Museet i Stockholm. Ch 178, nu 13.11.178).

4. Erland Nordenskiöld: *Comparative Studies II*, 1920. Da denne citeres af K. Birket-Smith (Aarb. f. Nord. Oldk. og Hist. 1950, S. 299, Note 13) som udgivet i 1930, maa jeg til Læsernes Orientering oplyse, at det er Bind VIII af E. Nordenskiölds Bøger i samme Serie, der udkom i 1930, og at dette ikke blev benyttet af mig i Forarbejdet til »Olddanske Tekstiler«, 1950.

5. E. Nordenskiölds Liste (1920) S. 177.

6. G. Bolinder: *Ijca-Indianernas Kultur*, 1918, S. 149 og Pl. v. S. 244, se Fig. 4.

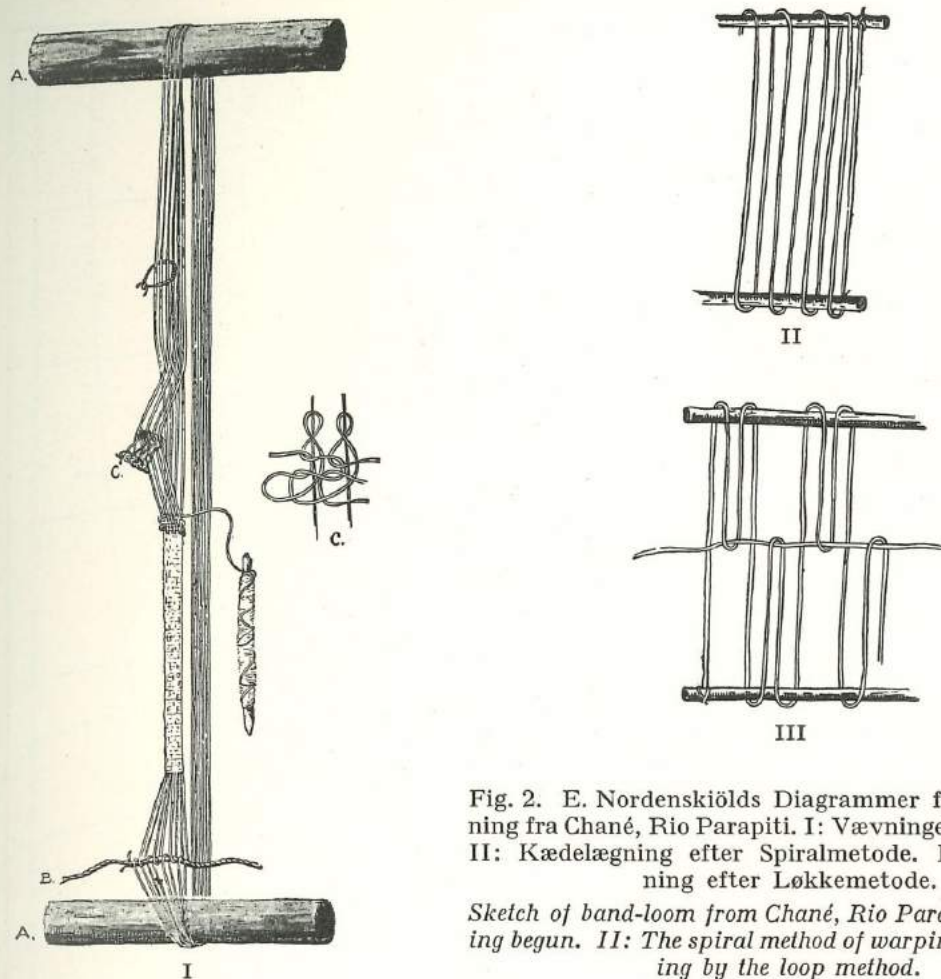

Fig. 2. E. Nordenskiölds Diagrammer for Baandvævning fra Chané, Rio Parapiti. I: Vævningen paabegyndt. II: Kædelægning efter Spiralmetode. III: Kædelægning efter Løkkemetode.

Sketch of band-loom from Chané, Rio Parapiti. I: Weaving begun. II: The spiral method of warping. III: Warping by the loop method.

22. Yuracáre. I Omraadet omkring Floderne Chapáre og Sécure ved Foden af Andes i Bolivia (det sidste kan eventuelt erstattes med vestligste Del af Mojos). (Riks Museet i Stockholm Y 598, nu 13.35.598).

4.5.6. Chiriguano, Chané, Mataco. Ved Foden af Andes i den vestligste Del af Chaco-Omraadet, begge de førstnævnte i Bolivia, den sidste ogsaa i Argentina. (Riks Museet i Stockholm, henholdsvis No. E.1037, nu 13.13.1037. — P. 344, nu 13.24.343—344 og M. 1230, nu 13.21.1230)[7].

Den stærkt optrukne Streg, som paa Nordenskiölds Kort (Fig. 3) ses lidt øst for den 60. Meridian, er tilføjet af mig for at markere en syd-nordgaaende Midtlinie gennem Sydamerika. Det bliver derved tydeligt, at Nordenskiölds Signaturer falder omtrent i Nord- og Midtregionerne, men dog snarest med en vestlig Tendens, og at Afstanden ud til Stillehavet paa visse Steder endda ikke er særlig stor. Men vi vil i øvrigt høre E. Nordenskiölds egne Ord:

7. For Meddelelser om Materialet og Oplysninger vedr. de anførte Lokalteter bringer jeg fil. dr. Stig Rydén min bedste Tak.

Fig. 3. E. Nordenskiöld's Kort (map 15) for Udbredelsen for de to forskellige Rundvævnings-Principper. ● Kæden sat op efter Løkkemetoden, A. ■ Kæden sat op efter Spiralmetoden, B. ● Uklart, hvilket Princip, som er anvendt.

E. Nordenskiöld's map (No. 15) showing distribution of the two tubular-weaving principles. ● The loop method of warping, A. ■ The spiral method of warping, B. ● The principle obscure.

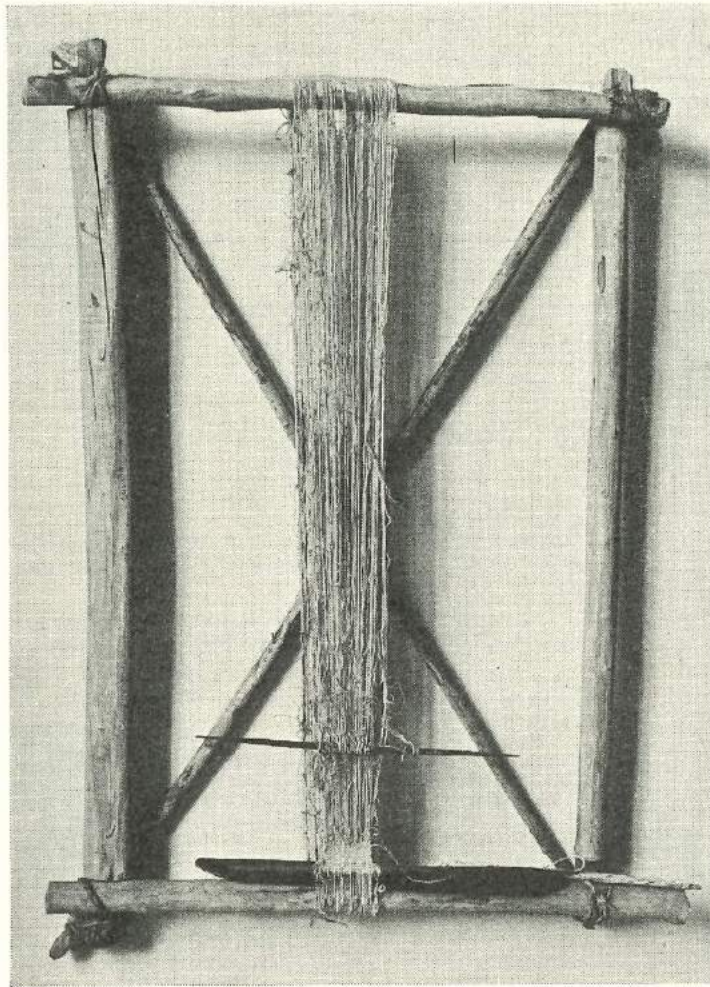

Fig. 4. Rundvævning efter Løkkemetoden fra Ijca-Indianerne. Tilhører Etnografiska Museet i Göteborg, Bolinders Samling. (16.3.767). M. Hald fot.

Tubular weaving by the loop method of warping. From the Ijca Indians. Property of the Etnografiska Museet at Gothenburg, Bolinder Collection. Photo: M. Hald.

“There are unfortunately too few descriptions of looms from the S. American Indians to render it possible to draw up satisfactory maps of the distribution of different types. The map 15 here appended is intended to show the distribution of looms on which the warp is set up in such wise that the completed work forms a ring, or can form one if it is desired. According to information kindly supplied by Max Schmidt, there are no looms on which the warp is set up in such wise that the completed work is ring-shaped in the extensive collections from pre-Columbian Peru at the Museum of Ethnology in Berlin. When writing Part I of this work, I thought, like Max Schmidt, that looms whose completed product is ring-shaped were an Arawak culture element. In order to prove this, a larger material of looms is needed than has hitherto been collected. *It is, however, likely that this kind of loom is now only found in northern S. America and, farther south, only east of the Andes.* Looms warped so that the completed work must form a ring appear to have a more

easterly distribution than those warped so that the completed work may form a ring or not as it is desired[8]. (Fremhævnningen foretaget af M. Hald.)

Til dette henviser Dr. K. Birket-Smith i sin Kritik i Aarb. f. Nord. Oldk. og Historie, 1950, S. 299, og formulerer sit Indtryk af Nordenskiölds Ord saaledes:

»Rundvævning forekommer i Syd-Amerika kun i de østlige egne og er overhovedet ikke kendt fra den peruanske kulturkreds 14«[9].

Vi vil nu undersøge, om Nordenskiölds ovenanførte Ord kan bære den Mening, Birket-Smith lægger i dem. Som man kan se, er Nordenskiölds Udtalelser præget af Forbehold, og den Passus, som lyder: »*It is, however, likely that this kind of loom is now only found in northern S. America and, farther south, only east of the Andes*« giver for et almindeligt Skøn et noget andet Resultat end Birket-Smiths definitive: »*kun i de østlige egne . . .*«.

8. . . Nordenskiöld 1920, S. 176 f.

9. Da det er i et dansk arkæologisk Tidsskrift, Dr. Birket-Smith fremsætter sin Kritik, kunde man finde det rimeligt, om han havde medgivet en Redegørelse for, hvor han regner Grænserne for »den peruanske kulturkreds«.

Vender vi os derimod til en Vejledning for Etnografisk Samling fra 1939 (Polarfolk og Indianere), finder vi flg. paa S. 106: »Den peruanske Kulturkreds var noget andet og mere end den nuværende Republik Peru. Af denne faldt ganske vist kun den smalle Kyststrimmel og Højlandet indenfor den højere Kulturs Omraade; til Gengæld omfattede dette tillige Bolivias Højsletter og strakte sig desuden ind i det nordvestlige Argentina (Diaguia Omraadet) og det nordlige Chile«.

Dette gaar altsaa saa nær til de Omraader, Nordenskiöld opgiver for Rundvævningens Forekomst, at man synes, at det maatte mane til en vis Forsigtighed angaaende Slutninger om dens Fravær.

Iøvrigt er det for mig hartad forbløffende, at Dr. Birket-Smith kan udvise en saadan Sikkerhed overfor noget negativt. Ved Fravær af Materiale maa jeg altid mindes Haakon Sheteligs kloge Ord:

»Sikre funn som foreligger er beviser, de er uomstødelige samtidige dokumenter. Men det samme kan ikke uden videre sies i negativ retning, når funnene mangler. Det kan være uregnelige lakuner«. (Vikingeminner i Vest-Europa S. 62.) Hvis Birket-Smith ikke erindrer dette, der er sat som Motto over mit Kapitel om gravfundne Tøjer fra Jernalderen i »Olddanske Tekstiler, S. 79, kunde han maaske have husket sine egne Ord i »Kulturens Veje« 1941, S. 30: »Imidlertid kan Elementer i Tidens Løb forsvinde over større eller mindre Dele af deres tidligere Omraade«, eller maaske en af Nordenskiölds Udtalelser, som indebærer den samme Mening: »Då vi i sydligaste Sydamerika finna talrika kulturelement, som vi förövrigt i Amerika blott återfinna i Nordamerika, kan detta blott förklaras så, att vi i dessa från varandra så avlägsna trakter ha rester av ett gammalt kulturskikt, som försvunnit i mellanligganda områden«.

(»En jämförelse mellan indiankulturen i södra Sydamerika och i Nordamerika«, Ymer 1926, S. 299).

Og maaske kunde det være af en vis Interesse at høre endnu et Par Forskeres Udtalelser angaaende Relationerne i de kulturelle Forhold omkring Peru og dets Nabolande.

Gösta Montell omtaler i sin Bog »Dress and Ornaments in Ancient Peru« (S. 49) en speciel Hovedprydelse, en Pandedusk, som er gengivet paa nogle Figurflasker fra Chicama, og siger: »It may be thought that this parallel drawn between the ancient Peruvian coast culture and the Chaco of our days is too daring, but as we are well aware of the exceedingly strong influence that Peru exercised on their neighbouring tribes in the east, I have thought fit to advance it. As we shall see in the following many such parallels may be found«. Se f. Eks. samme Værk om Boldspil, S. 108. I Handbook of the South American Indians, Vol. I, S. 288, skriver A. Metraux saaledes: »Later, Peruvian influences were felt throughout the Chaco, as evidenced by the distribution of various techniques which have survived up to the present and are identical with those employed in the Coastal cultures of ancient Peru (e.g. kelim technique, compound cloth, tie dying)«. Og i samme Værk, Vol. V, S. 105, skriver Lila M. O'Neale saaledes: »The vastly superior civilization of the west is dimly reflected in borrowings of nearby tribes north and south, by some in the Chaco, and in Bolivian areas.«

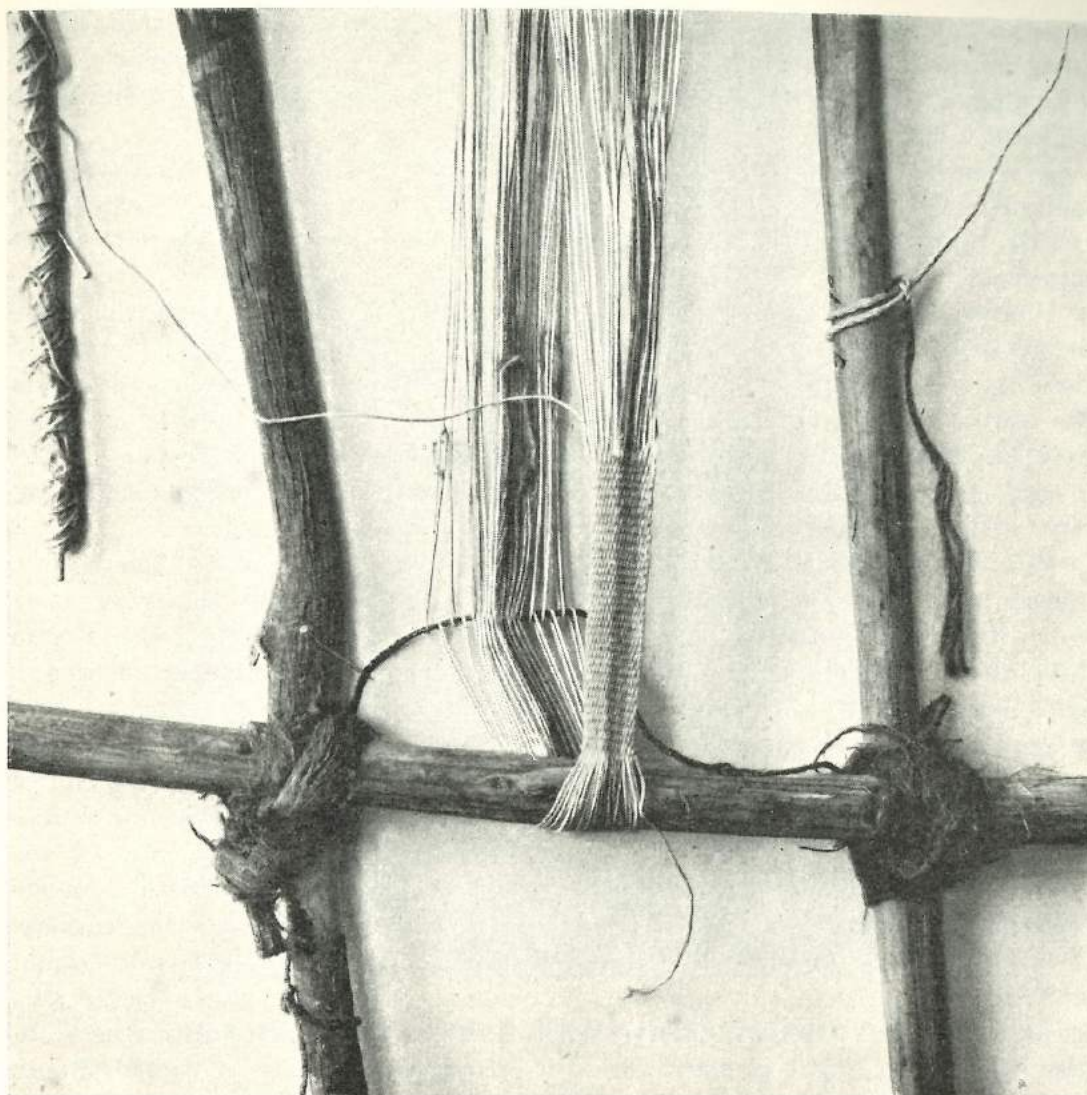

Fig. 5. Parti af Rundvævning. Løkkemetode. Fra Yuracáre Indianerne. Tilh. Statens Etnografiska Museum, Stockholm. (13.35.598) M. Hald fot. *Section of tubular weaving. Loop method. From the Yuracáre Indians. Property of Statens Etnografiska Museum, Stockholm. Photo: M. Hald.*

Andes ligger som bekendt i Vest-Syd-Amerika, og det er jo kun den *østlige* Relation til Andes, Nordenskiöld taler om, medens Birket-Smith paatager sig at gøre Status paa hele Syd-Amerikas Vegne. Paa lignende Maade indeholder E. Nordenskiölds Ord i den sidste Sætning af det ovenfor citerede en Sammenligning af mere begrænset Omfang, thi det retningsgivende »*a more eastly distribution than*» tager kun Sigte paa de to forskellige Kædelægnings Principers Optræden i Forhold til hinanden.

I øvrigt maa det bemærkes, at E. Nordenskiöld betjener sig af Vendingerne: »*likely*» og »*is now only found . . .*«, medens Birket-Smith siger: »*forekommer* i Syd-

Amerika *kun* . . .«, hvilket absolut heller ikke giver samme Sikkerhedsgrad, thi det sidste betegner foruden den paaviste Udvidelse af det geografiske ogsaa en Forstærkning af Nordenskiölds Ord til Fordel for den Opfattelse, Birket-Smith gør gældende i sin Kritik mod mig.

Vi vender nu Opmærksomheden mod Nord Amerika og Ronald L. Olsons Afhandling: »The Possible Middle American Origin of Northwest Coast Weaving«[10], som Dr. Birket-Smith har benyttet i et tidligere Arbejde, udkommet i »Fra Nationalmuseets Arbejdsmark«, 1937.

Ronald L. Olson skriver: »The loom consists of two vertical posts, in which slots are made at various distances, to receive the ends of two rollers . . . Having set these up, a stick or cord is fastened to the sides, horizontally, between the rollers. The warp is fastened to one end of it, and then passed over the rollers and round the stick, returning in reverse direction . . . When all is finished the cross line of stick or cord is unfastened and pulled out, leaving looped ends, and the blanket comes away without any cutting«[11].

R. L. Olsons Forklaring af Kædelægningens Princip er, som vi ser af dette korte Uddrag, klar, og den er tilmed ledsaget af et Diagram, her Fig. 7, som viser, at det drejer sig om »Løkkemetoden«, vist af Nordenskiöld (Fig. 55: 1 og 3, Comp Stud. 1920), altsaa Illustrationer fra den Bog, som Dr. Birket-Smith selv gaar ud fra i sin Kritik mod mig. Til sin Raadighed har Birket-Smith saaledes haft begge de to Forfatteres Arbejder. Vi fristes derfor til at undersøge, hvorledes R. L. Olson nu er blevet forstaaet, og vi vender os til Dr. Birket-Smiths Afhandling: »Vævede Kapper fra Nordvest – Indianerne«, S. 52, og lader ham selv tale: »De sydligere boende Nootka- og Salish-Stammer har foruden en øvre Bom paa deres Væv tillige en nedre, saaledes at Kæden danner en rundtløbende Spiral; ved Arbejdets Slutning aabnes Tøjstykket ved Udtrækning af en Snor«[12]. Dette var unægtelig en Overraskelse! En Spiral beskriver som bekendt een sammenhængende Linie, fortsættende i samme Omløbsretning, og den lader sig aldeles ikke »aabne« ved Udtrækning af nogen Snor. Trækker man i selve Spiralen, forstyrres hele Anlægget. Mon Birket-Smith ikke skulde være kommet for Skade at blande de to Kædelægningssystemer (A og B) sammen, endda R. L. Olson ikke siger eet eneste Ord om Spiral. For mig ser det nærmest ud, som om Birket-Smith ikke har forstaaet, at der eksisterer to forskellige Grundtyper af Rundvævninger.

Ogsaa med Hensyn til Betydningen af den omtalte nedre Bom forekommer Birket-Smith's Fremstilling mig at tyde paa mangelfuld Forstaaelse, thi selvom den saakaldte »rundtløbende Spiral« kræver tobommet Væv, følger ikke deraf, at det for en tobommet Væv er obligatorisk, at Kæden lægges op i Ring. Paa en tobommet Væv kan Traaden som bekendt lægges op paa flere forskellige Maader. – »Errare humanum est«, og Forskningens Vej er farefuld. Man kan sagtens fare vild. Derfor kunde man af og til ønske for Dr. Birket-Smith, at han for sin egen Skyld var lidt mindre ivrig efter at svinge Ferlen over andre.

10. R. L. Olson: The Possible Middle American Origin of Northwest Coast Weaving. American Anthropologist. New Series 31, 1929, S. 118, hvor Væven beskrives efter C. E. Newcombe.

11. Se endvidere den i »Old. Tekst. 1950, Kap. VI, S. 212 ff, anførte Litteratur.

12. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1937, S. 52.

Fig. 6. Samlingssnoren ses i Stilling i »Laasen«. Rundvævning fra Mataco-Indianerne. Tilh. Statens Etnografiska Museum, Stockholm. (13.21.1230). M. Hald fot.

The "connecting cord" in position in the "lock". Tubular weaving from the Mataco Indians. Property of Statens Etnografiska Museum, Stockholm. Photo: M. Hald.

Men nu Udbredelsesforholdene. — Herom siger R. L. Olson, at skønt denne Metode for Kædelægning ikke altid anvendes, er den dog muligvis kendt af alle nordvestlige Stammer, som bruger tobommet Væv. Ved Fig. 7 gengives her R. L. Olsons Kort over de Lokalteter, der var ham bekendt i 1929. Baade R. L. Olson og E. Nordenskiöld anser de Lighedstræk, som findes i syd- og nordvestamerikansk Vævning for Tegn paa historisk Sammenhæng snarere end Parallelisme. R. L. Olson peger paa den Mulighed, at der kan have været Forbindelse mellem de to Omraader, hvori Type A optræder, og at et mellemliggende Tilfælde hos Ijca Stammen, som bor paa Syd-Amerikas Nordkyst, er et Tegn herpaa.

Nordenskiöld regner det for usandsynligt, at et saa specielt Træk, som den omhandlede Kædelægningsmetode, skulde være opfundet to Gange[13].

13. R. L. Olson: Anf. Skrift S. 118 og 119.

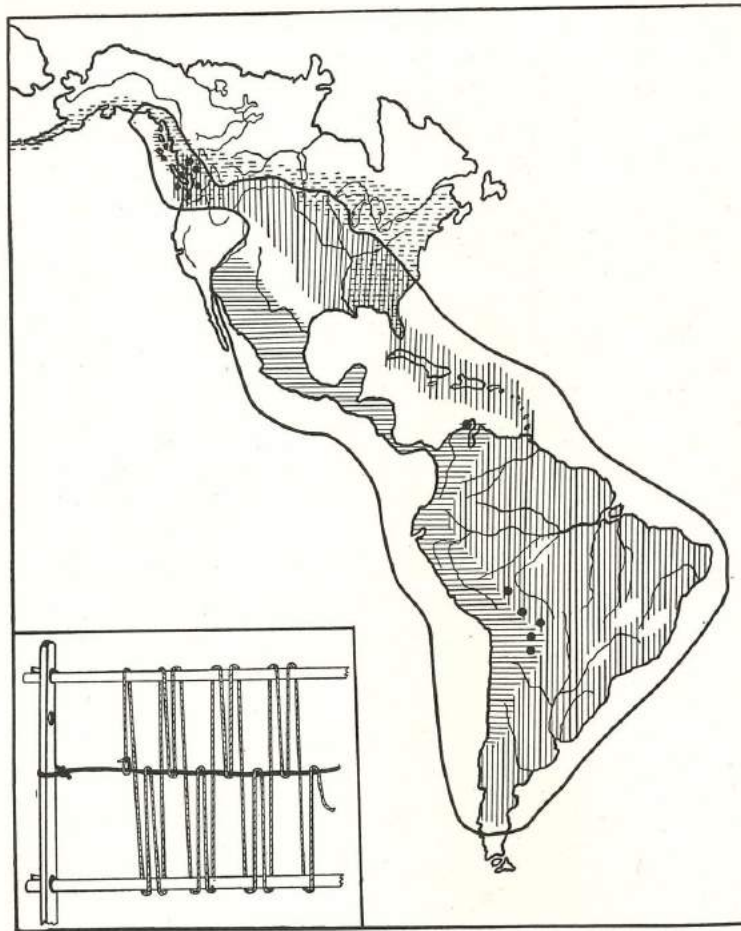

Fig. 7. R. L. Olsons Kort, visende Lokalteter for Løkkemetoden i Syd-Amerika og Nordvest-Amerika, samt Diagram for Opsætningen.

R. L. Olson's map showing localities employing the loop method in South America and Northwest America, and a diagram of the arrangement of the warp.

I øvrigt har R. L. Olson ogsaa Opmærksomheden henvendt paa Peru, thi han siger i sin Afhandling paa S. 118-119 saaledes: »A Peruvian bag in the collections of the Field Museum (Cat. No. 169702) seems to have been woven in this fashion 14) . . .«, og i denne Note 14 hedder det: »For this last datum I am indebted to Miss L. O'Neale, Research Assistant in Anthropology, University of California«[14].

Ogsaa R. L. Olsons her citerede Afhandling kunde saaledes have manet Birket-Smith til Forsigtighed med Hensyn til at udelukke Rundvævningen fra Perus Omraade.

I øvrigt er det omhandlede Stykke, en Pose, Fig. 8, som blev udgravet af A. L. Kroeber i 1925[15] ved Cerro del Oro, Grave A-16, indført i Litteraturen flere Gange,

14. R. L. Olson: Anf. Skrift S. 118 og 119.

15. Jeg takker Chicago Natural History Museum for Oplysninger i Brev af 25.3.1958 og ligeledes Irmgard W. Johnson for Brev af 7.3.1955.

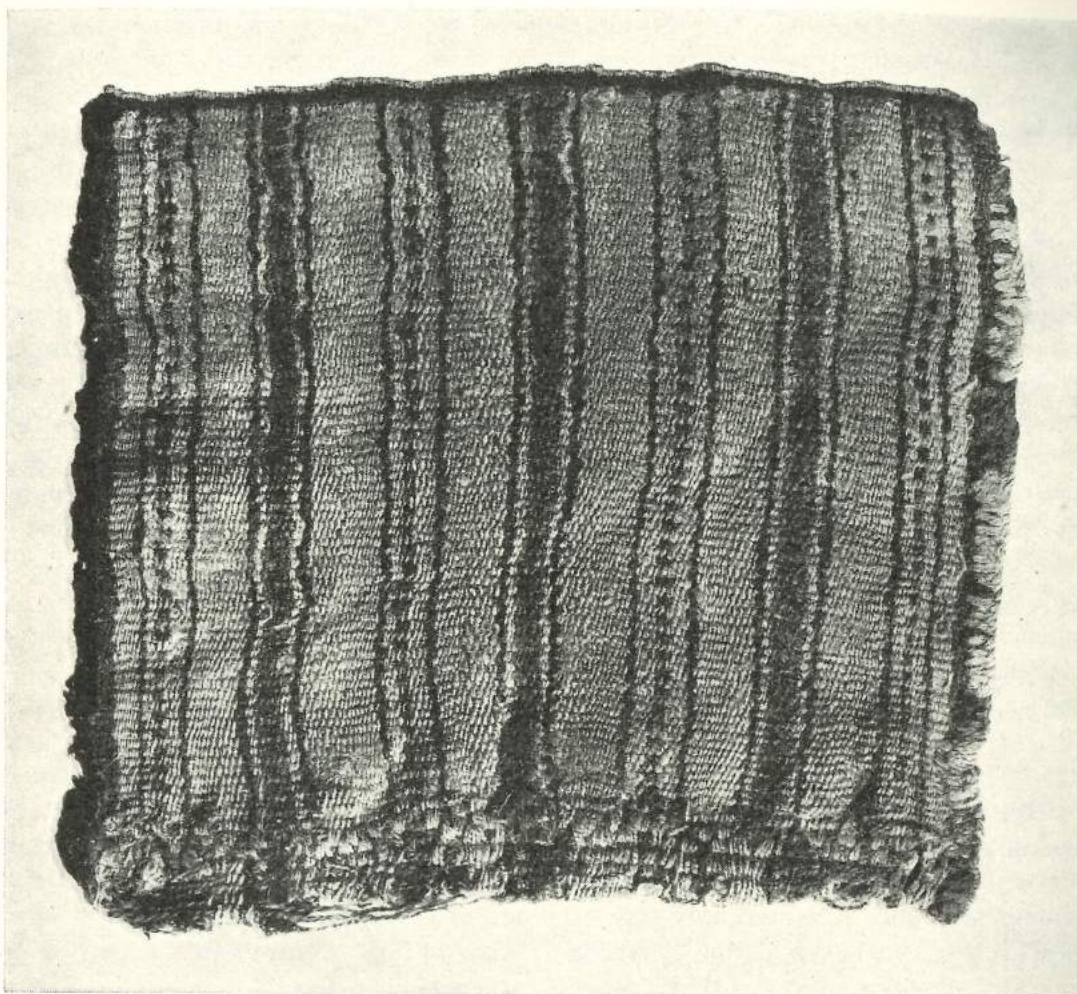

Fig. 8 Rundvævet Pose (Løkkemetode). Fra arkæologisk Fund ved Cerro del Oro, Peru. Tilh.: Chicago Natural History Museum. (169702). Fotografiet optaget af samme.

Tubular-woven bag (loop method). From archaeological find at Cerro del Oro, Peru. Property of the Chicago Natural History Museum. Photo by the Museum.

saaledes af Kroeber og O'Neale i 1930[16]. Senere af Lila O'Neale i »Middle Cañete Textiles« 1937[17] og igen i 1942 i »Textile Periods in Ancient Peru«, II[18]. Og det kan forøvrigt her indskydes, at der paa »Etnografiska Museet« i Göteborg findes en Baandvævning, opsat efter »Løkkemetoden« og tilhørende vort Aarhundrede[19].

16. L. O'Neale and A. L. Kroeber: Textile Periods in Ancient Peru, American Archaeology and Ethnology, University of California Press, Berkeley, California, 1930. Pl. 11. Se S. 41 og 54.

17. Lila M. O'Neale: Middle Cañete Textiles, Appendix VI to Archaeological Explorations in Peru, Part IV, Cañete Valley, Chicago 1937. S. 271 ff, Punkt 11, Pl. 88.1.

18. L. M. O'Neale: Textile Periods in Ancient Peru: Paracas Caverns and the Grand Necropolis, Amerc. Archl. and Ethnl. Univer. of Calif. Press. Berkeley and Los Angeles, 1942, S. 144 f, 171 og 189.

19. Mus. No. 30. 19.19.

Men som en epokegørende Nyhed angaaende vor »Løkkemetode« maa til Slut nævnes de Resultater, som to amerikanske Forskere, Junius Bird og Joy Mahler[20] er kommet til, og som gaar ud paa, at »Løkkemetoden« kan paavises i jordfundne Textiler fra Peru's Kyst. Efter Carbon 14 Undersøgelser menes Fundgruppen at kunne henføres til et Folk paa Stenalderstadiet, endda paa et meget lavt Trin.

At det Kulturelement, vi her har opholdt os ved, maa have sit Udspring meget langt tilbage i Fortiden, synes saaledes godtgjort, og naar de to arkæologiske Fundgrupper – foreløbig de eneste mig bekendte, som har givet Vidnesbyrd om »Løkkemetoden«s Ælde – falder paa saa vidt adskilte Lokalteter som Peru og Danmark, kan det vel kun tjene til at stimulere vor Interesse yderligere og for os danske fortælle, at Udforskningen af vor egen Tekstilkunst ikke kan regnes for et isoleret Problem.

20. Junius Bird and Joy Mahler: »America's Oldest Cotton Fabrics.« A report on textiles made in Peru prior to the domestication of the South American Cameloids. American Fabrics No. 20, Winter 1951-52. S. 73 ff.

MARGRETHE HALD:

SOME REMARKS ON THE DANISH BOG FINDS

A Reply and a Comment

One of the most interesting technical peculiarities revealed by the analysis of textiles from Danish bog finds, a work covering several years of the 1940's, is a warp-laying method employed in so-called "tubular weaving"*. In the following this will be referred to as "the loop method" or Type A (see fig. 1). This cultural element seems to be remarkably rare—outside of Denmark too—and where it does occur it usually has a curiously sporadic distribution. Considerable attention is generally devoted to it by those research workers who have observed it. In my book "Olddanske Tekstiler" 1950 I drew attention to some foreign specimens in conjunction with the Danish material, inter alia from Northwest America and South America and quoted R. L. Olson and E. Nordenskiöld, but without claiming to have made my examination exhaustive.

Nevertheless K. Birket-Smith criticized my views of the South American material, a criticism to which I propose to reply in the following. I shall make a brief summary of the material, commencing with E. Nordenskiöld, who in South America came across both the "loop method" and another with the thread running continuously in one direction which we may call the "spiral method" or Type B. See the diagrams fig. 2, II-III.

On his map 15 (here fig. 3) Nordenskiöld inserted the occurrences known to him in 1920; the ringed dots on the map represent the "loop method", the subject of the following discussion.

The tribal names corresponding to the numbers of the map are: No. 4: Chiriguano. No. 5: Chané. No. 6: Mataco, fig. 4. No. 22: Yuracáre, fig. 5. No. 36: Ijca,

* Most of the textiles are referred to a period beginning at about the close of the Bronze Age and extending up into the Roman Age.

fig. 6. No. 62: Chacobo. The heavily drawn line just east of the 60th meridian on Nordenskiöld's map (fig. 3) was added by me to mark a median line running south-north through South America. This line makes it clear that Nordenskiöld's signs lie more or less in the north and central regions, but with an almost western tendency, and that the distance out to the Pacific is not particularly great at some places. But let us see what Nordenskiöld himself wrote:

"There are unfortunately too few descriptions of looms from the S. American Indians to render it possible to draw up satisfactory maps of the distribution of different types. The map 15 here appended is intended to show the distribution of looms on which the warp is set up in such wise that the completed work forms a ring, or can form one if it is desired. According to information kindly supplied by Max Schmidt, there are no looms on which the warp is set up in such wise that the completed work is ring-shaped in the extensive collections from pre-Columbian Peru at the Museum of Ethnology in Berlin. When writing Part I of this work, I thought, like Max Schmidt, that looms whose completed product is ring-shaped were an Arawak culture element. In order to prove this, a larger material of looms is needed than has hitherto been collected. *It is, however, likely that this kind of loom is now only found in northern S. America and, farther south, only east of the Andes.* Looms warped so that the completed work must form a ring appear to have a *more easterly distribution than those warped so that the completed work may form a ring or not as it is desired.*" (The italics are mine. M. Hald).

In his review in Aarb. f. Nord. Oldk. og Historie 1950, p. 299, Dr. Birket-Smith refers to this account and formulates his impression of Nordenskiöld's words as follows: "Tubular weaving occurs only in the eastern parts of South America and is not known at all from the Peruvian culture area 14"*.

* Dr. Birket-Smith's criticism being presented in a Danish archaeological periodical it might be reasonable to expect that he would explain what he considered were the boundaries of "the Peruvian culture area."

But on turning to a Guide to the Ethnographical Department dated 1939 (Polar peoples and Indians) we find the following on page 106: "The Peruvian culture area was something different and more from the present Republic of Peru. Of this only the narrow strip of coast and the high land were within the area of the higher culture; on the other hand the latter also comprised the plateaux of Bolivia and moreover extended into northwest Argentina (the Diaguita region) and north Chile."

It will be seen that this comes so close to the regions listed by Nordenskiöld for the occurrence of tubular weaving that some caution would seem to have been called for when drawing conclusions from its absence.

As a matter of fact I am astonished that Dr. Birket-Smith could be so sure about something negative. In the absence of material I always recall the wise words of Haakon Shetelig: "Definite finds before us are proofs; they are incontrovertible contemporary documents. But the same thing is not directly applicable in the negative direction, when finds are lacking. There may be incalculable lacunae". (Vikingeminner i Vesteuropa p. 62). If Birket-Smith does not recall this, placed as a motto over my chapter on Iron Age textiles found in graves, in "Olddanske Tekstiler" p. 79, he might perhaps have remembered his own words in "Kulturens Veje" 1941, p. 30: "However, in the course of time elements may disappear in larger or smaller parts of their former areas", or perhaps one of Nordenskiöld's statements embodying the same meaning: "When in southernmost South America we find numerous culture elements which elsewhere in America reappear only in North America, the explanation may merely be that in these widely separated regions we have vestiges of an ancient culture stratum that has disappeared from the intervening area."

("En jämförelse mellan indiankulturen i södra Sydamerika och i Nordamerika," Ymer 1926, p. 299).

Let us see whether what Nordenskiöld said above can bear Birket-Smith's interpretation of it. As will be seen, Nordenskiöld's statement is advanced tentatively, and the passage reading: "*It is however likely that this kind of loom is now only found in northern S. America and, farther south, only east of the Andes*" to the ordinary eye leads to another result than Birket-Smith's definitive: "*only in the eastern parts...*"

As we know, the Andes are in western South America, and Nordenskiöld was referring solely to the *eastern* relation to the Andes, whereas Birket-Smith takes it upon himself to draw up the status for the whole of South America. Similarly, what Nordenskiöld says in the last sentence of the above passage contains a comparison of more limited extent, for the directional "*a more easterly distribution than...*" has reference merely to the occurrences of the principles of the two different warps in relation to one another.

For the rest I must point out that Nordenskiöld uses the expressions: "*likely*" and "*is now only found...*", whereas Birket-Smith writes "*occurs in South America only*", which is something entirely different because the latter in addition to signifying the demonstrated expansion of the geographical also is an intensification of Nordenskiöld's words in favour of the opinion argued by Birket-Smith in his criticism of me.

I shall now draw attention to North America and to Ronald L. Olson's article: "The Possible Middle American Origin of Northwest Coast Weaving" 1929, of which Dr. Birket-Smith has availed himself in a previous work, published in "Fra Nationalmuseets Arbejdsmark", 1937.

Ronald L. Olson wrote p. 118: "The loom consists of two vertical posts, in which slots are made at various distances, to receive the ends of two rollers ---. Having set these up, a stick or cord is fastened to the sides, horizontally, between the rollers. The warp is fastened to one end of it and then passed over the rollers and round the stick, returning in reverse direction. . . . When all is finished the cross line of stick or cord is unfastened and pulled out, leaving looped ends, and the blanket comes away without any cutting".

As this brief extract shows, Olson's explanation of the warping principle is clear, and moreover it is accompanied by a diagram (here fig. 7) showing that this is the "loop method" illustrated by Nordenskiöld (fig. 55, 1 and 3, Comp. Stud. 1920 here fig. 2. III), i.e. illustrations in the book on which Birket-Smith himself bases his criticism of my work. Thus Birket-Smith had the works of both authors at his disposal. Being thus tempted to examine in what manner R. L. Olson was understood I turn to Dr. Birket-Smith's article: "Woven cloaks from the Northwest Indians", p. 52 where he writes himself, that in addition to an upper beam on their loom the southern Nootka and Salish tribes also have a lower one, so that the warp forms "en rundt-løbende" spiral; when the work is completed the fabric is opened by removing a string. - What a surprise! A spiral of course is formed of one continuous line running in the same revolving direction, and it certainly cannot be "opened" by pulling a string. If the spiral itself is pulled the entire fabric will be disarranged. Could it be that Birket-Smith by mischance has confused the two warping systems (A and B), though R. L. Olsen does not even mention a spiral? To me it seems as if Birket-Smith did not realize that there are two different fundamental types of tubular weaving.

As regards the aforesaid lower beam too, Birket-Smith's description seems to suggest a lack of understanding; for even if what he calls "en rundtløbende spiral" requires a two-beam loom, it need not mean that laying the warp in a ring is obligatory on such a loom; there are several ways of warping on a two-beam loom. „Errare humanum est", and the path of research is full of pit-falls. It is easy to go astray. For which reason one might sometimes wish that for his own sake Dr. Birket-Smith would be a little less eager to castigate others.

And now the question of distribution. R. L. Olsen writes that although this method of warping is not always used, it is possibly known to all northwest tribes who employ the two-beam loom. In fig. 7 I reproduce Olsen's map of the localities known to him in 1929. Both Olsen and Nordenskiöld consider the similarities in south and northwest American weaving to be a sign of historical connection rather than parallelism. Olsen voices the possibility that there may have been a connection between the two regions where type A occurs, and that an intermediate instance in the Ijca tribe, who live on the north coast of South America, is a sign of it. Nordenskiöld thinks it improbable that a feature so special as this particular method of warp laying was invented twice.

By the way, R. L. Olsen had his attention on Peru, for in his work pp. 118-119 he writes: "A Peruvian bag in the collections of the Field Museum (Cat. No. 169702) seems to have been woven in this fashion 14)..." and in that footnote 14: "For this last datum I am indebted to Miss L. O'Neale Research Assistant in Anthropology, University of California".

As we see, this work of Olson's should also have warned Birket-Smith to be careful about excluding tubular weaving from the Peruvian area.

The said bag Fig. 8, by the way, excavated by A. L. Kroeber in 1925 at Cerro del Oro (grave A-16), has been mentioned several times in the literature, e.g. by Kroeber and O'Neale in 1930, later by Lila O'Neale in "Middle Cañete Textiles" 1937 and again in 1942 in „Textile Periods in Ancient Peru", II. And I might interpose here that Etnografiska Museet at Gothenburg possesses a piece of band weaving laid according to the "loop method" and dating to the present century.

But as a piece of epoch-making news concerning our "loop method" I shall mention the results arrived at by two American research workers Junius Bird and Joy Mahler, to the effect that the "loop method" can be demonstrated in excavated textiles from the Peruvian coast. Carbon 14 tests suggest that this find group may be referred to a people at the Stone Age level, and a very low phase at that.

It would thus seem that the cultural element with which we have been occupied must date its origin very far back in the past; and now that the two groups of archaeological finds (to my knowledge so far the only evidence of the age of the "loop method") come from localities so far apart as Peru and Denmark, they will serve further to stimulate our interest and to tell us here in Denmark that research work on our own textile art cannot be assumed to be an isolated problem.

ET SVAR PÅ DR. MARGRETHE HALDS »KOMMENTARER«

AF

KAJ BIRKET-SMITH

I 1950 offentliggjorde jeg her i »Aarbøger« nogle etnografiske bemærkninger til dr. Margrethe Halds store værk om olddanske tekstiler, idet jeg rettede en kritik mod en lang række misforståelser og unøjagtigheder i hendes arbejde. Nu ti år efter føler hun sig kaldet til at tage et enkelt af disse punkter op og angriber samtidig en sætning i en populær afhandling, jeg skrev for over tyve år siden. Da dr. Hald synes at sætte pris på latinske citater, tør man måske i denne forbindelse minde om Ovids ord: »*Tarde venire bubulci!*«

I de førnævnte »Bemærkninger« skrev jeg på grundlag af Erland Nordenskiölds undersøgelser således: »Rundvævning forekommer i Syd-Amerika kun i de østlige egne og er overhovedet ikke kendt fra den peruanske kulturkreds.« Jeg kom ikke ind på, at der findes to former for rundvævning, da det i denne forbindelse var ganske ligegyldigt. En kendsgerning er det, at bortset fra et par ligeledes irrelevante forekomster i det allernordligste Syd-Amerika kendtes rundvævning, da jeg skrev, med sikkerhed kun øst for Andes. Dr. Hald anfører nu, at Ronald L. Olson i 1929 har omtalt en oldperuansk taske som *synthes* at være fremstillet i denne teknik. Det kan næppe anses for uberettiget, at hverken Nordenskiöld eller jeg har turdet tage hensyn til en så vag angivelse. Og at jeg ikke nævner en stadig upubliceret, moderne peruansk vævning af denne art i Göteborgs etnografiske museum (som Nordenskiöld dog var den nærmeste til at kende) så lidt som nogle oldperuanske tekstiler, der først er beskrevet et par år efter min afhandlings fremkomst, kan man dog næppe med føje anke over.

I min kritik af dr. Hald kommer jeg overhovedet ikke ind på nordamerikanske vævninger. Ikke des mindre mener hun sig berettiget til at fremdrage min 23 år gamle afhandling om nordvest-indianernes kapper, om hvilke jeg skrev, at hos de sydlige stammer danner kæden en fortløbende spiral, så at det færdige tøjstykke kan åbnes ved udtrækning af en snor. »Dette var unægtelig en overraskelse«, udbryder dr. Hald. Jeg vil dertil svare, at for det første var den omtalte afhandling ganske populær og handlede om meget andet end vævning, hvorfor jeg naturligvis ikke kunde komme ind på tekniske finesser, og for det andet er det til syvende og sidst en strid om ord, hvorvidt man kun kan tale om en spiral, når kæden forløber om begge bomme, eller om det ikke er ligeså berettiget, når tråden desuden danner løkker omkring en midtersnor; i begge tilfælde er den fortløbende.

Jeg overlader gerne dr. Hald den triumf at gøre opmærksom på en trykfejl (1930 i stedet for 1920). Heller ikke skal jeg komme ind på omfanget af den peruanske kulturkreds, på de peruanske indflydelser i El Gran Chaco og på muligheden af at kulturelementer kan forsvinde – det hører nemlig altsammen til etnografiens mest elementære lærdomme.

KAJ BIRKET-SMITH:

DR. MARGRETHE HALD'S "COMMENTS": A REPLY

In "Aarbøger" 1950 I criticized Dr. Margrethe Hald's work "Olddanske Tekstiler" and pointed out a long series of ethnological mistakes. Now, ten years later, she feels called upon to take up a single point, at the same time attacking a sentence in a popular paper I wrote no less than 23 years ago.

In my critique I wrote on the basis of Erland Nordenskiöld's investigations: "Tubular weaving occurs only in the eastern parts of South America and is not known at all from the Peruvian culture area." I did not mention that there are two forms of tubular weaving, because it was entirely irrelevant in this context. When my paper appeared, tubular weaving was, in fact, known only east of the Andes, apart from one or two likewise irrelevant occurrences in the very northernmost part of South America. Dr. H. refers to a statement by Ronald L. Olson according to which a Peruvian bag *seems* to be made in this technique. It stands to reason that neither Nordenskiöld nor I dared to consider a remark written in such vague terms, and probably no one can rightly complain that I did not mention a still unpublished Peruvian weaving in the Gothenburg Museum and some Peruvian textiles described one or two years after my paper was printed.

I did not mention North American weaving methods at all. Nevertheless Dr. H. considers herself entitled to dispute the validity of a sentence in my still older paper on Northwest American blankets. I stated there that the warp among the southern tribes formed a coil so that the completed fabric could be opened by removing a string. The paper in question was entirely popular, and naturally I could not enter into technical details. Moreover, it is a dispute about mere words whether it is not legitimate to speak of a coil when a continuous warp strand loops round a median string besides round the beams.

I shall refrain from discussing the extent of the Peruvian culture area, which belongs to the most elementary ethnological teachings.

SVAR TIL DR. BIRKET-SMITH

AF

MARGRETHE HALD

Naar jeg i ovenstaaende vender tilbage til eet bestemt Punkt – og netop kun til dette ene – i Dr. Birket-Smiths »Bemærkninger«, som angaar Rundvævningerne fra vore Mosefund, skyldes det, at jeg anser det i disse repræsenterede Kædelægningsprincip (Type A eller »Løkkemetoden«) for et Kulturelement, der fortjener den største Opmærksomhed. Det er ikke alene af Betydning fra et dansk Synspunkt, men indtager en central Plads i international Udforskning af primitiv Textilkunst i Dag, ligesom det ogsaa spiller en Rolle for Dragtforskningen. Iøvrigt kan jeg godt være enig med Dr. Birket-Smith i, at mindre betydningsfulde eller gamle og forældede Sager kan blive liggende, ihvor saa end Misforstaaelserne placerer sig.

Men nu er Paastand og Bevis ikke det samme, og med Unøjagtigheder synes Dr. Birket-Smith fremdeles at fortsætte. Af de to »irrelevante« Forekomster i det allernordligste Sydamerika er den ene (No 36 fra Ijca-Stammen) af E. Nordenskiöld mærket med den Signatur, som just betegner Type A. Og den er Type A! Se Kortet, Fig. 3. Om den anden (No 37 fra Motilonerne), som har Mærket for ikke fuldt klarlagt Metode, kan jeg nu oplyse, at den ogsaa tilhører Type A. Ligeledes kender Goajiroerne o. fl. »Løkkemetoden«, hvilket – ligervis som det ovenanførte vedrørende Stenaldertextilerne fra Peru – kun meddeles for at illustrere, hvor farligt det er at drage definitive Slutninger paa negativt Vidnesbyrd. Beviset kunde jo komme. Men hvad Peru iøvrigt angaar, kunde det maaske dog have været velbeføjet, om Etnografen havde gjort sig bekendt med en enkelt af den amerikanske Forsker Lila O'Neale's tre – alle mellem 1930 og 1942 udkomne – Afhandlinger, før han i 1950 gik til Angreb paa mit Arbejde. Dr. Birket-Smith støtter sig atter til E. Nordenskiöld, som han siger heller ikke har turdet tage Hensyn til "en så vag angivelse" som O'Neale's. Meget forstaaeligt! Nordenskiöld skrev i 1920. O'Neale's Bestemmelse fremkom første Gang (hos Olson) i 1929.

Dr. Birket-Smith skriver nu: »Jeg kom ikke ind paa, at der findes to Former for Rundvævning, da det i den Forbindelse var ganske ligegyldigt«. Jeg tør vist minde om det, som er sagt gentagne Gange i »Old. Tekst«. (f. Ex. S. 177, 180, 211 ff, 397), nemlig, at *det er Type A*, som er paavist i danske Oldtidsvævninger, og det er derfor denne og denne alene, som danner Stejlen i Sammenligningen med sydamerikansk Rundvævning. Endvidere giver Dr. Birket-Smith os en ny Forklaring paa de to

+ Göteborg Etngr. Mus. No 24.2. 38. Motilon.-
No. 24.2.469. Goajiro.

Kædelægningssystemer, som aabenbart menes at kunne overbevise os om deres Identitet, men undlader desværre herunder at betegne Forskellen, som bestaar i, at Type B har *ensrettet* Traadføring, medens Type A har *skiftende*: først frem, derpaa tilbage – altsaa to stik modsatte Bevægelser. Forskellen reduceres til »en Strid om Ord«. Nok saa velkendt er det ganske vist, at en Analyse kan være saaledes, at den giver Plads for flere Muligheder, men i nærværende Tilfælde er Sagen ganske utvedtydig, og naar Dr. Birket-Smith egenmægtig fejer Hovedpunktet ud af Sammenligningen, turde det være klart, at hans Kritik er faldet til Jorden.

Dr. Birket-Smith skriver nu S. 238, at han i sin Afhandling om Nordvestindianernes Kapper skrev »fortløbende spiral«, men jeg har citeret ordret: »rundtløbende Spirale« ovenfor S. 230. Dog, hvadenten Dr. Birket Smith lader Spiralen løbe rundt eller fort, forbliver det en Umulighed at aabne den ved Udtrækning af en Snor.

MARGRETHE HALD:

A REPLY TO DR. BIRKET-SMITH

In the above I revert to one particular point—and to that only—in Dr. Birket-Smith's "Remarks" with reference to the tubular weaving in our bog finds; I do so because I consider the warping principle (Type A or "the loop method") represented in them as being a cultural element deserving of the closest attention. It is not only important from a Danish point of view, but it occupies a central position in international research into primitive textiles today, apart from the fact that it plays a role in dress research. I am ready to agree with Dr. Birket-Smith that less important, or old and out-of-date matters may be allowed to lie, whatever the misunderstandings may have been. All the same, an assertion is not a proof, and Dr. Birket-Smith seems to continue with inaccuracies. Of the two "irrelevant" occurrences in northernmost South America one (No. 36, Ijca tribe) is marked by E. Nordenskiöld with the sign which in fact means Type A. And it *is* Type A. (See map, fig. 3). Regarding the other (No. 37, Motilon) which bears the sign for not fully clarified method, I am now in a position to say that it is of Type A too. Likewise the Goajiro and others know the "loop method", which, as in the case of what I said above regarding the Stone Age textiles from Peru, I mention merely in order to illustrate how risky it is to draw definitive conclusions from negative evidence. The proof might be forthcoming. But as regards Peru itself, it might not have been too much to expect that before proceeding in 1950 to criticize my work Dr. Birket-Smith, the ethnographer, had read one of the three papers – all between 1930 and 1942 – published by the American ethnographer Lila O'Neale. In his reply he again seeks support in E. Nordenskiöld who, he says, like himself "dared not consider" O'Neale's "vague terms". Naturally enough! Nordenskiöld wrote in 1920, whereas O'Neale's opinion first appeared (in Olson) in 1929.

Dr. Birket-Smith now writes: "I did not mention that there are two forms of

tubular weaving, because it was entirely irrelevant in this context." I think I may recall what is said repeatedly in "Old. Tekst." (e.g. pp. 177, 180, 211ff., 397), that what has been demonstrated in Danish antique weavings is Type A, so that it is this, and this alone, that forms the central point of the comparison with South American tubular weaving. Moreover, Dr. Birket-Smith gives us a new explanation of the two warping systems which he evidently considers will convince us of their identity, but unfortunately Dr. Birket-Smith neglects to signify the difference, which is that Type B has unidirectional warping whereas Type A has alternating first forward, then back – in other words two diametrically opposite movements. The difference is reduced to "a dispute about mere words".

No doubt it is a familiar fact that an analysis may be such as to leave room for several possibilities, but in the present case matters are quite clear; and now that Dr. Birket-Smith arbitrarily sweeps the principal point out of the comparison, it is surely evident that his criticism falls completely flat.

Now Dr. Birket-Smith writes on page 238 that in his article on the cloaks of the Northwest Indians he used the expression »fortløbende« spiral, but my quotation above, page 230, »rundtløbende«, is correct. However, whether Dr. Birket-Smith makes the spiral run »rundt« or »fort«, it is still impossible to open it by pulling a string out.